



بررسی کتاب

«مناظرة بحر العلوم سيد محمد مهدی بروجردی طباطبائی (۱۲۱۲.ق) با يهوديان ذوالکفل»

نقدی مختصر در حوزه تصحيح و ويرايش

مؤلف: علی قنبریان (عبدالله فیاض)

سرشناسه: قنبریان، علی، ۱۳۶۰، عنوان و نام پدیدآور: بررسی کتاب «مناظره بحرالعلوم سید محمد مهدی بروجردی طباطبائی (۱۲۱۲ ه.ق) با یهودیان ذوالکفل».../ مؤلف: علی قنبریان (عبدالله فیاض)، [برای] مؤسسه فرهنگی هنری نوین پژوهش فیاض، مشخصات نشر: تهران: میراث فرهیختگان، ۱۳۹۷، مشخصات ظاهری: ۶۴ ص، شابک: 9-39-8898-600-978: ۱۰۰۰۰۰ ریال وضعیت فهرست نویسی: فیفا، یادداشت: کتاب نامه، موضوع: مناظره بحرالعلوم سید محمد مهدی بروجردی طباطبائی (۱۲۱۲ ه.ق) با یهودیان ذوالکفل: کتاب های عربی و فارسی -- نقد و تفسیر، موضوع: بحرالعلوم، محمد مهدی بن مرتضی، ۱۱۵۵-۱۲۱۲ ق -- مناظره ها، موضوع: اسلام -- دفاعیه ها، موضوع: Islam -- Apologetic works، موضوع: اسلام و یهودیت، موضوع: Islam -- Relations - Judaism، موضوع: یهودیت و اسلام، موضوع: Judaism - Relations - Islam، شناسه افزوده: مؤسسه فرهنگی هنری نوین پژوهش فیاض، رده بندی کتب: ۱۳۹۷ ۸۷۰۸۰۳ م ۳/۳۵۵ BP، رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۹۸، شماره کتاب شناسی: ۵۳۳۱۱۶

بررسی کتب

«مناظره بحرالعلوم سید محمد مهدی بروجردی طباطبائی (۱۲۱۲ ه.ق) با یهودیان ذوالکفل»

نقدی مختصر در حوزه تصحیح و ویرایش

مؤلف: علی قنبریان (عبدالله فیاض)

طرح جلد، صفحه آرایی و ویرایش (کتاب آمایی): مؤسسه فرهنگی هنری «نوین پژوهش فیاض»

انتشارات میراث فرهیختگان / به سفارش: مؤسسه فرهنگی هنری «نوین پژوهش فیاض»

چاپ اول / ۱۳۹۷ شمسی / شمارگان: ۵۰۰ نسخه / بهاء: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک

۹۷۸-۶۰۰-۸۸۹۸-۳۹-۹

ISBN: 978-600-8898-39-9



۰۹۱۴ ۸۵ ۱۹۹ ۸۵
WWW.MIRATHFARAYEKHTEGAN.COM



۰۹۱۴ ۸۵ ۱۹۹ ۸۵
WWW.NOVINPAJOUHESHFIAZ.COM

فهرست مطالب

۷	مقدمه مؤلف
۱۳	۱. مترجم رساله
۱۵	نقد در حوزه تصحیح و احیا
۱۵	۱.۱. اشکالاتی در نسخه شناسی
۱۷	۱.۲. اشکالاتی در نسخه شناسی (تاریخ کتابت)
۱۷	اشکالاتی در نسخه شناسی (استفاده نکردن از نسخه بدل ها)
۲۰	اشکالاتی در نسخه شناسی (بسیار مختصر نسخه)
۲۴	۲.۲. مواردی که مصحح به قصص متن اشاره نکرده
۲۹	۳.۲. ضعف استناددهی
۳۱	۴.۲. ضعف در تشخیص ضمیمه صحیح کلمات
۴۳	۵.۲. افتادگی
۴۳	۱.۵.۲. افتادگی لفظ
۴۷	۲.۵.۲. افتادگی عبارت
۵۱	۳. نقد در حوزه نگارش و ویرایش
۵۱	۱.۳. رعایت نکردن فاصله و نیم فاصله
	۲.۳. اغلاط حروف نگاشتی (عدم رعایت دستور خط و شیوه رسم
۵۳	الخط امروزی)
۵۹	۳.۳. رعایت نکردن اصل وحدت رویه و یکدستی

- ۴.۳. حشو و زیادی ۶۱
- ۵.۳. عدم رعایت دستور زبان ۶۳
- ۶.۳. کاربرد نادرست علائم سجاوندی (نشانه گذاری) ۶۵
- نتیجه گیری از مطالب کتاب ۶۷
- منابع و مأخذ کتاب ۶۸
- منابع چاپی ۶۸
- منابع انجمنی (آنلاین) ۷۱

مقدمه مؤلف

ای یاد تو آرایش عنوان کلام وی یاد تو آسایش هر بی آرام
در حیز امکان تصوّر هرگز بی نام تو آغاز نگیرد انجام^۱
یکی از نگاشته‌ها در ارتباط با مناظره و گفتگوی علمی، رساله مناظره
«زلمه بحرالعلوم با یهودیان ذوالکفل»^۲ است.

نسب اتریف عجم ربانی مولانا سید محمد مهدی طباطبائی نجفی
بروجردی ملقب به بحرالعلوم (۱۱۵۵-۱۲۱۲ق) از جانب پدر به
حضرت امام حسن علیه السلام و از جانب مادر به حضرت امام حسین علیه السلام
می‌رسد.

صاحب منتهی المقال بعد از مدتی از آن جناب گفته که ولادتش در
کربلای معلی در شب جمعه ۱۱۵۵ قمری واقع شد. به
خدمت والد خود که عالم پرهیزکار و صاحب و نیکوکار بود، و به
خدمت جمعی از کبار علما که از جمله ایشان شیخ به‌سف بحرانی و
آقا باقر بهبهانی باشد، تحصیل علم نمود. ایشان بعد از آن اقر بهبهانی
پیشوای علمای عراق و سید فضلای علی الاطلاق است. مناجات وی در

۱. طلعت جواهر کلام، دل‌آزده، ص ۱۰۵.

۲. ذوالکفل شهری در سی کیلومتری جنوب حله میان نجف و کربلا می‌باشد.

سال ۱۲۱۲ قمری واقع شد و هنگام وفات، عمر شریفش تقریباً پنجاه و هفت سال بود.^۱

اصل رساله به زبان عربی است که توسط شاگردان مرحوم بحر العلوم تدوین و نگارش یافته و سپس توسط آیت الله محمد کاظم هزار جریبی به فارسی برگردان شده است. دست نوشت عربی و فارسی این رساله توسط خانم دکتر زاینه اشمیتکه^۲ و آقای رضا پور جوادی تصحیح و در نشر میراث مکتوب در سال ۱۳۹۰ شمسی با عنوان «مناظره بحر العلوم سید محمد مهدی بروجردی طباطبایی (۱۲۱۲ ه.ق) با یهودیان ذوالکفل گزارش های عربی، فارسی» چاپ و منتشر شده است. متن عرضه شده از سوی مصححین _ علی رغم مزایای بسیاری که دارد _ همراه با اشکالات و نابسامانی هایی است.

در مکتوب حاضر متن مصحح مورد بررسی و دقت قرار گرفته و خطاهای تصحیحی، ویرایشی و نگارشی، همراه با بیان ادله، به روش

۱. محمد علی بن محمد صادق آزاد کشمیری، نجوم السماء فی تراجم العلماء، شرح حال علمای شیعه قرن های یازدهم و دوازدهم و سیزدهم هجری قمری، ج ۱، ص ۳۷، ۳۴.

۲. زاینه اشمیتکه، به آلمانی (Sabine Schmidtke): استاد آلمانی اساطیرشناسی است... او از سال ۲۰۱۴ در مدرسه تاریخ شناسی مؤسسه مطالعات پیشرفته در دانشگاه پرنستون در نیوجرسی مشغول به کار است. در سال ۲۰۰۶، او به عنوان محقق مدعو، در (École pratique des hautes études) پاریس فرانسه، بر روی آثار جدلی اسلامی علیه یهودیت کار می کرد. (<http://yon.ir/zgd1m>)

تحلیلی و نقدی گزارش شده است. در بررسی متن مصحح، علاوه بر دست‌نوشتی که مورد استفاده مصححین محترم بوده است، جهت مقایسه از دو نسخه خطی دیگر نیز استفاده شده است. بنابراین بررسی نقد این کتاب و ارزیابی روش مصحح رسالت نوشتار حاضر است. کتاب «مناظره بحر العلوم سید محمد مهدی بروجردی طباطبائی...» دربردارنده مناظرهٔ هرچند که در اواخر، رنگ و بوی اخلاق و موعظه دارد. یکی از نشانه‌های نداشتن اسلامی است. کتاب مذکور از چهار بخش تشکیل شده است و ساختار آن چنین است:

الف) مقدمه (ترجمه فارسی): ص ۱ تا بیست و هفت.

ب) گزارش عربی مناظره: صفحه ۱ تا ۳۵.

پ) گزارش فارسی مناظره: صفحه ۳۷ تا ۵۰.

ت) مقدمه انگلیسی: ۵-۱۸.

در مکتوب پیش‌رو به خاطر عدم دسترسی به نسخه‌های عربی، منحصراً مقدمه فارسی (قسمت الف) و گزارش فارسی مناظره (قسمت پ) نقد و بررسی شده است. همچنین از ذکر پاره‌ای از اغلاط جزئی به سبب پرهیز از اطالة کلام خودداری شده است.

نقد و بررسی در دو حوزه زیر صورت گرفته است:

الف) تصحیح و احیا (نسخه‌شناسی، مواردی که مصحح به نقص متن اشاره نکرده، نواقص در ارجاعات و استنادات، ضعف در تشخیص ضبط صحیح کلمات)؛

ب) نگارش و ویرایش (رعایت نکردن فاصله و نیم‌فاصله، اغلاط حذف‌نگاشتی، رعایت نکردن اصل وحدت رویه و یکدستی، افتادگی در لفظ و عبارت، حشو و زیادی، عدم رعایت دستور زبان، کاربرد نادرست علامت‌ها و بناوندی).

برای نقد این تصحیح، علاوه بر نسخه‌ای که مورد استفاده مصححین بود (کتابخانه آیت‌الله مرعشی در قم، ش ۸/ ۱۰۳۵۸) دو نسخه دیگر از رساله از کتابخانه مئی ایران با شماره بازایی: ۱۴۶۲۸-۵ و ۳۲۱۴۹-۵ تهیه شد.

با وجود زحماتی که ناشر و مصحح محترم برای چاپ کتاب کشیده‌اند و فوایدی که این اثر برای پژوهشگران در زمینه‌های مختلف ادبی و زبانی دارد، متأسفانه متن چاپی دچار نقایص است که امید است ناشر و مصحح در چاپ‌های بعدی به رفع آن بپردازند.